

Vibeke Vasbo

Jeg var så bange, at jeg
næsten troede jeg skulle dø

Vibeke Vasbo, f. 1944, bor i kvindekollektiv. Har læst tysk ved Københavns Universitet og arbejdet som lægesekretær, trafik-tæller og lærervikar. Har arbejdet i rødstrømpebevægelsen siden starten, bl.a. med Femølejren og Kvindehuset.

Hvordan startede det med dig og Rødstrømpebevægelsen?

Det startede meget tilfældigt med, at en pige som studerede litteraturvidenskab, og jeg, skulle lave noget sammen om even-tyr. Det var første gang vi var sammen på tokvindeshånd, og så sad vi og snakkede om, at vi ikke var så skidesmarte til det fag, og vi mente begge, at det havde noget at gøre med, at vi var kvinder. Faget var domineret af nogle meget skrappe, intellek-tuelle mænd, og de var næsten uden undtagelse matematikere, mens vi selvfølgelig var sproglige – sådan noget med kvinder og åndfuldhed og følsomhed!

Og det var typisk for vores måde at tænke på dengang, at den anden pige sagde, at nu havde hun tænkt sig at gå på et mate-matikkursus! Man satte ikke spørgsmålstejn ved den måde tin-gene blev lavet på, det var bare os der skulle op til mændene. Vi tænkte ikke på, at der fame ikke var plads, hvem skulle så vaske op og passe børnene, medmindre man ansatte en hus-assistent. – Og det blev altså heller aldrig til noget med det matematikkursus.

Følte du dig undertrykt?

Jeg kaldte det ikke at være undertrykt, det var mere noget seksuelt og noget følelsesmæssigt i forhold til mændene. Jeg tænkte, at de her smarte, frie, kloge, selvstændige mænd, hvad skulle de med sådan nogle kedelige nathuer, der trak dem ned og bandt dem, og ned med parforholdene og de ting der for-pligter. Jeg syntes virkelig det måtte være i mændenes interesse, at vi alle skulle blive nogle frie og mobile individer. Og jeg kan næsten ikke sige, hvor enormt et chok det var for mig at opdage, at mændene ikke syntes på den måde. Det var, fordi jeg var fuldstændig naiv og kun tænkte intellektuelt!

Så sagde vi til hinanden: vi må lave et eller andet, og hvem kender vi der vil være med? Jeg havde lavet så mange aktioner inden for studenterbevægelsen og aktivistbevægelser, og jeg tænkte, at en aktion mere eller mindre kan være det samme. Hvis jeg havde fundet ud af, hvilke fantastiske konsekvenser det ville få, så havde jeg været for bange og så ville jeg aldrig have gjort det.

Vi var en 10–12 stykker, da vi lavede vores første aktion. Det var det gas dér – vi troede ligesom ikke rigtig på os selv,

vi troede det skulle markedsføres og pr'es og at vi skulle have et smart navn og nogle smarte og opsigtsvækkende aktioner. Vi troede ikke, vi havde så stor styrke, som det viste sig vi havde.

På en eller anden måde blev vi ligesom trukket frem i hårene af pressen. Det var noget med en onsdag på Kongens Nytorv, og hold øje med garden, var der en der havde sagt til pressen. Og der var politietskorte og gamle gardere der kom for at be-skytte de nye, de troede vi ville overfalde garden og de vidste ikke hvor få vi var! Og så kom garden og de spillede Pippi Lang-strømpe! og så skete der ikke mere. For i mellemtiden sad vi bare nede i Kunstakademiets kælder og så det hele og øvede os på vores demonstration.

Vi havde købt nogle store balloner til bryster, og de største brystholdere vi kunne få, og hofteholdere, og nogle store grimme parykker af nylon – alle de kvindelige attributter. Og så havde vi en masse skilte, og da vi gik op gennem Strøget til Rådhus-pladsen, råbte vi: Hvad var jeg vel uden min frisør! og sådan noget. Og da vi kom til Rådhuspladsen, smed vi alle de ting ned i en stor sæk, hvor der stod Hold Danmark Rent – og så gik vi tilbage og råbte alt det modsatte: Hvad var min frisør vel uden mig, og Vask du kun din egen sok, nu har du sgu vasket nok.

Og så gik vi ud på Tuborg og delte løbesedler ud om ligeløn, og så stod vi der i røde hatte og røde strømper og undrede os lidt over, at arbejderkvinderne skyndte sig hurtigt forbi, vi var så dumme og anede ikke at sådan noget kan man bare ikke gøre . . . Og direktøren inviterede os på en rød Tuborg, men den hoppede vi dog ikke på. Men sådan var de ting vi lavede i starten.

Havde I mænd med?

Instinktmæssigt havde vi dem ikke med i begyndelsen, hvad enten det nu var af blufærdighed, eller om vi syntes det var farligt. Men senere var det meningen vi skulle have dem med, og det fik vi også. Men efter en måned måtte vi smide dem ud, eller også gik de selv. De dominerede bare ved at sidde med papir og blyant og hele tiden opsummere og have alting i hove-det, mens vi endnu slet ikke rigtig havde formuleret, hvad det var vi ville. Det var i 1970.

Der var også det, at jeg ikke syntes vi var helt ærlige over for hinanden, når der bare var en enkelt mand med. Vi ville aldrig bebrejde hinanden noget eller sige: det har du gjort forkert. Men når vi havde mænd med, var det fordi vi var bange for at blive kaldt mandehadere – og det var vi altså *virkelig* ikke. Vi refererede os enormt til mænd, vi elskede mænd og var forfærdelig bange for dem, måske kan man sige, at det ikke er at elske mænd, at være så bange for dem og afhængige af dem.

Og da vi holdt det første *offentlige* møde, turde vi ikke sige at mændene skulle gå – men det var der nogle andre der sagde.

Gik de så?

Nej!! Folk for op og ned af talerstolen, og det var en menneskesag og vi skulle alle sammen være sammen og det var også vigtigt at ændre mændene og alt det der. Men det endte med at de fleste forstod, og nogle lavede mandegrupper. En af dem arrangerede noget skidegodt med børnepasning i Købmagergade. Men de fleste blev ikke rigtig til noget, for de havde ligesom ikke andet motiv, end at de var ved at miste deres kvinder. Derfor blev de meget centreret om deres forhold til kvinder, og så er det begrænset hvad man kan få ud af det, for der er jo så meget andet man har til fælles.

Men det møde var starten til bevægelsen. Vi delte os straks op i basisgrupper. Erik Thygesen havde skrevet noget i Superlove om de amerikanske kvindebevægelser – NOW, SCUM og Redstockings – og vi syntes at Redstockings organisationsform var helt fantastisk.

En decentraliseret struktur med basisgrupper, ikke for små (ellers bliver de private og kører på gruppedynamik) og ikke for store (så bliver de upersonlige og teknokratiske) – og selvstændige. For vi er altid blevet ført og ledt, og derfor må en kvindebevægelse have en struktur, hvor man lærer at tage ansvaret for sig selv.

Men ikke nogen samlet front?

Nej, det er ikke alle der er enige om det, men jeg synes det er forfærdelig vigtigt, at man ikke samordner kvinderne for tidligt. Vi kommer fra alle steder i samfundet, og hvis vi ikke vil have

en eller anden pølsekage ud af det, så må vi ligesom begynde i det tøj vi har, med de sko vi går i, og begynde dér at lave noget.

Hvilke konsekvenser fik alt det for din måde at leve på?

Jeg følte pludselig, at i alle de forhold jeg havde haft, havde jeg spillet en lille underdanig, glad, munter en. Når jeg så ikke kunne holde rollen ud mere, og det kunne man jo ikke i længden, så kunne jeg heller ikke holde den mand ud mere, og så skabte jeg en eller anden konflikt, og så syntes han, at jeg af uforklarlige grunde pludselig var blevet en streng gimpe, og så var det ligesom ham der brød – og så havde jeg skiftet manden ud og kunne begynde med en ny. Det var den samme historie og den samme historie hele tiden.

Så tænkte jeg, at det kunne man jo ikke blive ved med for evigt. Og jeg fandt ud af at man kunne have to forhold samtidig, det var en slags beskyttelse, så kom jeg ikke helt ud i møget. Men hver gang jeg sad og var dødkoket, så hadede jeg mig selv fordi jeg ikke kunne være på nogen anden måde, og jeg følte mig så underlegen og ussel og jeg hadede også manden jeg sad med, fordi han ligesom tvang mig til det, men jeg kunne ikke sige det til ham. Det var meget svært at komme over, for jeg kendte ikke andre måder at være på over for mænd, så jeg var virkelig bange, jeg var ved at skide lyserøde grise af skræk, som man siger. Jeg var så bange at jeg næsten troede jeg skulle dø, fordi jeg var bange for at lave noget lort.

Men jeg havde også en veninde der hjalp mig og støttede mig, for hun kunne sige til mig: nu er du der igen, nu spillede du det igen, tænk dig om! Ellers ville jeg være røget ad helvede til, ind i den mands hoved og ind i hans krop, jeg ville være blevet slugt.

Det fik også konsekvenser for mine forhold til andre mænd – mænd som jeg havde haft et tilsyneladende intellektuelt, men underforstået også meget seksuelt forhold til, og som jeg gik på værtshus med og snakkede politik med og som syntes at jeg var skidesød og inspirerende. Da jeg så pludselig ændrede signaler, tænkte de nærmest, at jeg havde fået en bacille i hovedet og var blevet sindssyg, så jeg fjernede mig helt fra dem. Jeg kunne ikke klare at omgås dem, hvis jeg skulle være sød stadig-

væk – og det var jeg jo heller ikke, jeg syntes fandeme de var nogle røvhuller.

Det havde jeg ikke syntes før, for hvem skulle jeg så have snakket med, nogen må man jo snakke med og være sammen med, hvor skulle man ellers gå hen. Det er meget et spørgsmål om at have noget andet.

Fik du så det?

Jeg fik et fællesskab med kvinder. Det chokerede mig, at jeg simpelt hen ikke havde sanset kvinder før. Jeg havde haft nogle få veninder som var udenfor spillet, grimme piger, som jeg kunne snakke fornuftigt med. Og også nogle som var inde i spillet, som man udvekslede slaveråd med – noget med at du skal ikke se sådan ud, du skulle hellere gøre sådan. Helt indenfor systemet, inde i folden, vi accepterede det, fordi vi ikke troede vi kunne få noget andet.

Det er fordi vi er opdraget i en total mandskultur – vi har ikke haft vores egen bevidsthed (nu er vi ved at få den), vi har lært at vurdere kvinder med mænds øjne: hvad er hun værd for en mand? Det er ligesom når de sorte har en hvid bevidsthed. Og så opdagede man at det var noget svindel, man opdagede de andre, og det var helt enormt.

Det var en helt hektisk tid, når jeg sov så drømte jeg, det kørte og kørte rundt i hovedet på mig i trekvart år næsten, fordi det var en så kæmpestor oplevelse og erkendelsesproces, hvor man ommøblerede hele sit liv og fandt ud af, hvor total undertrykkelsen var.

Hvis du ser på kulturelt såkaldt normale forhold, får du den idé, at kvinder er underlegne, fordi de altid skal være mindre og yngre og dårligere uddannet end deres mand, og svagere – men det er jo relativt. Jeg er f.eks. stærkere end nogle mænd, og der er også mange mænd der er stærkere end jeg – men det overlapper.

I begyndelsen havde det bare været noget med kønsroller og fordomme for mig, noget med at mænd var seksuelt mere frie end kvinder, og vi skulle bare være mere afslappede. Men det blev til at mænd *udbytter kvinder*, og det er jo noget helt andet. Det gik nemlig op for os, at det ikke bare er en *idé*, at kvinder er undertrykt, og en *fordom* når de vasker op hele tiden og står

for hele brugsværdi-produktionen. Det er noget *materielt*, hvor manden økonomisk udbytter kvinden ved det ubetalte arbejde hun *gør*, som han fandeme burde gøre for sig selv, alle mennesker burde være i stand til at opretholde deres eget liv.

Og jeg betragter også kvinders psykisk understøttende funktion af mænd som noget materielt, fordi det *gør*, at vi tager kræfter fra vores eget liv og giver til dem.

Kunne du føre alle de ting ind i dit eget liv?

Ja, gulfader, jeg kunne slet ikke have holdt det adskilt. Men selv om jeg holdt mig meget nær til en anden kvinde, så vi kunne holde hinanden i hånden, så var det stadig vigtigt for os at have et forhold til en mand, ellers kunne jeg godt have hængt mig med det samme. Man skulle ikke komme og sige, at det er bare fordi hun er frustreret fordi hun ingen mand har. Derfor gjorde vi meget for at fortælle de mænd, hvor vigtigt det var for os, at de accepterede alt hvad vi gjorde.

Men det var en meget nedslående oplevelse for mig, den fornemmelse, at vi var totalt og med hud og hår og med hver celle undertrykt, og næsten ikke kunne tænke vores egne ting, kun kunne tænke i ting og begreber som blev vendt imod os, fordi vi ikke havde udviklet vores egne begreber og tankegang og analyser. Og så koksede jeg helt ud og lå i sengen og kunne slet ikke noget.

Men i dag skal jeg næsten anstrenge mig for at huske, hvor stor fortvivlelsen og magtesløsheden var. For dels bliver man selv forpampret og glemmer, og dels er det anderledes i dag, der er så mange muligheder for at lave noget med kvindesager og så mange mennesker man kan lave noget sammen med.

Er det på grund af Femø?

Ja, blandt andet. Der var en der havde været til møde i ølejr-institutionen, og dér var der nogen der havde sagt: Ja, de rødstrømper skal altid lave ballade, og nu vil de sikkert også lave en lejr kun for kvinder . . . Og det havde vi jo slet ikke tænkt på, men vi syntes det ville være helt fantastisk, og så begyndte vi langsomt at arbejde på det, for det blev ligesom vores eneste mulighed for at komme videre.

Og Kvindehuset fulgte så bagefter, i forlængelse af Femø.

Der havde i forvejen været nogle der havde talt om, at vi skulle have et hus. Men det var på sådan et idealistisk grundlag. Men efter Femø var der pludselig en masse mennesker der var ved at kokse ud, fordi de virkelig havde fået et meget stort behov for sådan et hus, hvor man kunne bygge videre på alt det som Femø havde betydet for os – et behov og en begejstring og også en styrke.

Og kvindekollegiet ved siden af Kvindehuset?

Ja, hvis vi var flyttet ud i en villa i Gentofte, tror jeg vi var faldet fra hinanden, sådan et sammensurium var vi, og nogle flyttede da også hurtigt igen, men uden vrede eller bitterhed. Vi var nogle under høj uddannelse og nogle der arbejdede for 12 kr. i timen, unge og gamle, folk med børn og folk uden børn, heteroseksuelle og lesbiske, stabile folk og folk med store sociale problemer. Det eneste vi havde til fælles, det var at vi ville have det her hus, som var et lortehus og som der simpelt hen skulle gøres *alt* ved.

Vi lå oppe på nakken af hinanden i soveposer oppe på 3. sal og løb op om natten, hver gang det puslede nede i gården, vi var bange for indbrud og for hærværk og ildspåsættelse – farerne var i vores fantasi større, end de var reelt. Vi sov med sådan nogle store ører på, og jeg kan huske en, der endnu et halvt år senere sagde: Det er egentlig fantastisk, at man vågner hver morgen og lever endnu!

Og hvis der havde været mænd, havde vi ikke været så utrygge, så havde de ligesom klaret det.

I havde heller ingen mænd til det håndværksmæssige?

Ikke bortset fra en elektriker fra Boligfronten, som vi en dag fik til at efterse de elektriske installationer vi havde lavet. Og det har betydet enormt meget for os. Det har også ændret vores statusmønster, for så gik det ikke længere på, hvem der kunne snakke og få ideer og lave aktioner, men hvem der kan betjene værktøjet og hvem der er god til at arbejde.

Du bor selv i kvindekollegiet – har du så droppet dit forhold til mænd?

Ja – der var pludselig ikke mere nogen funktion der skulle

udfyldes, det var kun en splittelse. Men det gælder ikke alle dem der bor der.

Vil det sige, at du også seksuelt er blevet mere glad for piger?

Ja – og det er noget som er meget vanskeligt. Det vil sige, den første begyndelse er så enkel, at du bliver helt forbavset. Men hvis du har et længerevarende forhold – så finder man ud af, at man er forskellige.

Man accepterer, at kvinder og mænd er forskellige, men hvis det er to kvinder, så er det altså ikke begrundet i kønnet mere, du kan ikke spille på den forskellighed, og det kan gøre et forhold helt anderledes kompliceret end et forhold til en mand, for du kan aldrig finde to personer der virkelig føler sig lige, den ene vil næsten altid føle sig underlegen på nogle punkter. Og fordi undertrykte folk meget nemt kommer til at bruge undertrykkelsesmidler på hinanden, og hvis hun så kører det over på den anden person og siger din lort, din lort – så kan de gensidig køre hinanden ned. Det kræver ligesom en politisk indsigt at acceptere hinanden og se, at det ikke er personens individuelle fejl, at hun f.eks. kommer fra et overklassemiljø, men at det skyldes, at man er en historisk person med en bestemt samfundsmæssig placering.

Føler du så, at du har slået dig til ro nu?

Hø! Nej, jeg tror nok, at alle de der virkelig har fået det hus op at stå og som har lidt igennem den første hårde vinter, og som nu ser, at nu kører det, nu kræver det ikke noget, du kan gå ind i det og begynde at lave en gruppe – de føler, at nu skal vi i gang igen. Muligvis noget med at lave en anden organisationsform for bevægelsen.

Hvor har du dit organisationstalant fra?

Jeg var med i studentreprøret, men jeg kunne aldrig selv overskue et forløb og gribe ind. Jeg tror ikke det er noget talent – men når du bliver placeret i sådan en lille gruppe, som dengang vi startede kvindebevægelsen, så er du simpelthen nødt til at tænke dig om, og det var ris til vores egen røv, hvis vi gjorde noget forkert. Man er ikke opdraget til at erkende, at ens hand-

linger har konsekvenser, så i første omgang virker det skræmmende, indtil man får selvtillid.

Jeg er opdraget ganske almindeligt, med en bror der fik flere lommepege end jeg o.s.v. Men når jeg følte, der var noget galt et sted, også med klasseforskelle, så kunne jeg kun reagere med raseri og en afmægtig fornemmelse af, at røven blev taget på os. Jeg kunne ikke have sagt, at det og det skulle ændres, jeg troede det var naturgivent.

Også fordi i et akademisk miljø sidder du deroppe og ser ned på myretuen, du laver analyser, som i virkeligheden er samfundsbevarende, fordi alle abstrakte sandheder er statiske – det er først når man finder ud af at blive konkret og at nogle ideer er mere brugbare end andre og at virkeligheden er dynamisk, at man bliver politisk.

Har du nogensinde ønsket at være en mand?

Jeg ville gerne have været murer, og da jeg fik at vide, at det kunne jeg ikke, ville jeg hellere have været en dreng, for så kunne jeg have bygget mit eget hus.

Og senere har jeg ønsket det én gang. Det var da det var gået op for mig, hvor kæmpestor undertrykkelsen var og hvor meget vi sad i fortiden og hvor svært det var at ændre det. Jeg havde næsten en fysisk fornemmelse af, hvordan jeg ville kigge ud af øjnene, hvis jeg var en mand, og hvordan jeg ville være indenfor i verden.

Men det varede kun to timer, og jeg har ved gud aldrig ønsket det siden.